

Vragen en opdrachten bij

Nederland van toen tot nu

Tekst: Marianne Groep-Foncke en Remke van Veelen

bladzijde 10

De hunebedden

1. Waarom zijn de huizen van de eerste bewoners niet bewaard gebleven?
2. Hoe bouwden mensen een hunebed?
3. Archeologen graven overal in de grond naar spullen van vroeger. Kijk eens op de website www.awn-archeologie.nl. Dit is een website van mensen die in hun vrije tijd archeoloog zijn. Zoek op de website de plaats of regio waar jij woont. Werken er in jouw regio mensen in hun vrije tijd als archeoloog? En welke dingen hebben zij gevonden?
4. Er zijn verschillende manieren waarop mensen hun doden begraven of cremieren. Sommige mensen geven spullen mee aan de doden. Andere mensen houden bijvoorbeeld een toespraak. Hoe gaan de mensen in jouw omgeving met hun doden om? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 12

De limes

1. Waarom kozen de Romeinen een rivier uit als grens voor hun land?
2. Waarom woonden er veel Romeinse soldaten in ons land?
3. Op de website www.limes.nl/locaties kun je zien waar de Romeinse limes lag. Zoek in een atlas je eigen woonplaats op. Woon je in de buurt van de oude limes? Woon je in een plaats waar Romeinen zijn geweest? Of waren daar vroeger alleen Germanen?

bladzijde 14

Willibrord

1. Waarom maakten de Friezen de kerk in Utrecht kapot?
2. Waarom werden de Friezen rond 800 wél christen?
3. Zoek uit welke kerken er in de buurt van jouw school staan. Bij welk geloof horen deze kerken? Staan er ook gebouwen van andere geloven in de buurt van de school?
4. Ben jij christelijk of heb je een ander geloof? Of geloof je nergens in? Doe je veel aan jouw geloof? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 16

Karel de Grote

1. Waarom noemen we Karel de Grote ook wel de Vader van Europa?
2. Waarom had Karel de Grote veel paleizen?
3. De paus kroonde Karel de Grote tot keizer. Er zijn in de geschiedenis nog veel meer keizers geweest. Typ op de website www.wikipedia.nl de volgende zoekterm in: 'lijst van keizers'. Noem vijf landen waar ze een keizer hebben gehad. En hoe heetten de keizers van Frankrijk?

4. De trouwe helpers van Karel de Grote kregen een stuk land in het Frankische rijk. Dit land mochten ze zelf besturen. Is dit een handige manier om een groot rijk te besturen? En vind je het een eerlijke manier? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 18

Hebban olla vogala

1. Waarom schreven monniken meestal in de Latijnse taal?
2. Waarom schreef de monnik een Nederlands liefdesliedje in een Latijns boek?
3. De monnik schreef het liefdesliedje onderaan de bladzijde. Kijk je schoolboeken en schriften eens door. Staan daar ook woorden en zinnetjes in de kantlijn? Wie heeft ze daar opgeschreven? Waar gaan die woorden en zinnen over?
4. De Nederlandse taal is in 1000 jaar veel veranderd. De taal verandert nog steeds. In Groningen praten ze bijvoorbeeld anders dan in Vlaanderen. Jonge mensen gebruiken woorden die ouderen niet kennen. Ken jij verschillende manieren om iets in het Nederlands te zeggen? Denk je dat het erg is als taal verandert? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 20

Floris de Vijfde

1. Graaf Willem de Tweede en Floris de Vijfde werden allebei vermoord. Waarom was dat?
2. Waarom bouwde Floris de Vijfde veel burchten en kastelen?
3. Sommige kastelen van Floris de Vijfde bestaan nog steeds. Bijvoorbeeld het Binnenhof in Den Haag, het Muiderslot in Muiden en kasteel Radboud in Medemblik. Zoek de plaatsen Den Haag, Muiden en Medemblik op in een atlas. Was Floris de Vijfde volgens jou de baas in een groot gebied? Waarom wel of waarom niet? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 22

De Hanzesteden

1. Waarom konden de Hanzesteden door samenwerking meer geld verdienen?
2. Hoe werkten de Hanzesteden samen? Geef minimaal twee voorbeelden.
3. Op de website hanzesteden.startpagina.nl zie je een lijst van Nederlandse hanzesteden. Woon jij in (de buurt van) een hanzestad? Denk je dat de oude hanzesteden nog steeds belangrijk voor de handel zijn? Waarom wel/niet?
4. Alle Hanzesteden liggen aan de zee of aan een rivier. Water was heel belangrijk voor de handel. Is water nog steeds belangrijk voor handelaars? Waarom wel/niet? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 24

Erasmus

1. Waarom mochten alleen priesters de Bijbel lezen?
2. Wat voor werk deed Erasmus om geld te verdienen?
3. Volgens Erasmus was het goed om kritiek te hebben op de Bijbel. Wat vind jij: mag je kritiek hebben op de Bijbel of de Koran? Wat mag je wel zeggen en wat niet?

bladzijde 26

Karel de Vijfde

1. Karel de Vijfde wilde niet dat Nederlanders lid waren van de protestantse kerk. Waarom wilde hij dat niet?
2. Waarom voerde Karel de Vijfde oorlog in Groningen en Gelderland?
3. Karel de Vijfde en zijn zoon Filips de Tweede waren de baas in landen over de hele wereld. Typ op www.wikipedia.nl de volgende zoekterm in: 'het rijk waar de zon nooit onder gaat'. Zo werd het rijk van Karel de Vijfde en Filips de Tweede genoemd. Kijk naar de gekleurde stukken op de kaart van hun rijk. Je kunt de wereld in zeven werelddelen verdelen: Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Europa, Afrika, Azië, Australië en Antarctica. In welke werelddelen waren Karel de Vijfde en Filips de Tweede de baas?
4. De edelen van de gewesten Groningen en Gelderland wilden zelfstandig zijn. Maar Karel vond dat hij de baas was. Hij had al het land namelijk van zijn vader gekregen. Wat vind jij: moet de koning de baas blijven als dat de gewoonte is? Of mag een gewest zijn eigen bestuur kiezen? Leg je keuze goed uit.

bladzijde 28

De Beeldenstorm

1. Waarom bestuurde koning Filips de Tweede de Nederlanden niet zelf?
2. Waarom noemen we de opstand van de Nederlandse edelen de Beeldenstorm?
3. Zoek plaatjes hoe de binnenkant van katholieke en protestantse kerken eruitziet. Wat zijn de verschillen? Zijn er ook dingen hetzelfde?
4. Filips de Tweede wilde dat het rooms-katholieke geloof verplicht werd. Er zijn ook landen waar het laten zien van je geloof verboden is. Daar mag je op school geen kruisje of hoofddoek dragen. Mag het bestuur van een land een geloof verbieden? Of juist een geloof verplicht stellen? Leg uit wat het bestuur van een land volgens jou wel en niet mag.

bladzijde 30

Willem van Oranje

1. Waarom was een Spanjaard de baas in ons land? Kijk zonodig nog eens naar het hoofdstuk over Karel de Vijfde.

bladzijde 32

2. Wat wilde Willem van Oranje bereiken? Noem minimaal twee dingen.
3. Ons volkslied *Wilhelmus* bestaat uit vijftien tekstjes van acht regels. Die acht regels samen noemen we een couplet. Neem van elk couplet de eerste letter. Zet de vijftien letters achter elkaar. Als het goed is staan er nu drie woorden. Welke woorden zijn dat? En wat betekenen die woorden?
4. Spaanse soldaten vielen de Nederlanden binnen. Willem van Oranje vluchtte toen naar Duitsland. Vind je dat laf? Of vind je het slim? Leg goed uit waarom je dit vindt.

De Republiek

1. Niemand durfde koning te worden in de zeven gewesten. Waarom niet?
2. Leg uit wat een republiek is.
3. De zeven gewesten van de Republiek waren: Friesland, Stad en Lande (nu: Groningen), Overijssel, Gelre (nu: Gelderland), Utrecht, Holland (nu: Noord-Holland en Zuid-Holland), Zeeland. Welke provincies horen nu wel bij ons land, maar deden toen nog niet mee met de Republiek? In welk gewest woon jij?
4. Het rijke gewest Holland speelde de baas in de Staten-Generaal. Vind je dit eerlijk? Leg goed uit waarom je dit vindt. Denk je dat de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland nog steeds de baas spelen? Waarom wel of waarom niet?

bladzijde 34

De Verenigde Oostindische Compagnie

1. De lange reis naar Azië was gevaarlijk. Toch gingen de Nederlanders door met het kopen en verkopen van spullen in Azië. Waarom deden ze dat?
2. Wat deed de VOC? Noem minimaal drie dingen.
3. Kijk eens op de website <http://voc-kenniscentrum.nl/producten.html>. Op de website staat een lijst van spullen die de VOC naar Nederland bracht. Welke van deze spullen gebruik jij wel eens? En welke spullen gebruik je bijna iedere dag?
4. Sommige mensen in Nederland zijn trots op de VOC. Want door samenwerking in de VOC is ons land rijk geworden. Andere mensen vinden de VOC slecht. Omdat de VOC de bewoners van Azië en Afrika slecht behandelde. Wat vind jij: was de VOC goed of fout? Leg uit waarom je dat vindt.

bladzijde 36

De Beemster

1. Waarom waren er voor het droogmaken een dijk en een sloot nodig?

2. Waarom maakten de Amsterdammers het meer droog?
3. Meestal kun je drooggemaakte polders goed herkennen. Het land is verdeeld in rechte stukken. Tussen de stukken land liggen sloten. Om een polder ligt een dijk. En er zijn molens of gemalen om het land droog te houden. Woon jij in de buurt van een polder? Waaraan kun je dat zien?
4. De Nederlandse regering wil nog meer stukken water droog maken. Bijvoorbeeld stukken van het IJsselmeer of de Noordzee. Sommige mensen vinden dit een slecht idee. Want het is niet zo goed voor de vissen en de vogels. Wat vind jij belangrijker: natuur of land om voedsel te verbouwen? Praat er over met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 38

De grachtengordel

1. Amsterdam kreeg een nieuwe haven met pakhuizen en scheepswerven. Waarom was de haven zo belangrijk voor Amsterdam?
2. Waarom bouwden de Amsterdammers hun nieuwe huizen bij een gracht?
3. Een rijtje mooie huizen langs de Herengracht wordt de Gouden Bocht genoemd. De schilder G.A. Berckheyde schilderde de Gouden Bocht toen die nog maar net klaar was. Zoek een plaatje van het schilderij van Berckheyde. Zoek ook een foto van de Gouden Bocht van nu. Het schilderij en foto's vind je bijvoorbeeld op de website <http://www.amsterdamsebinnenstad.nl/binnenstad/199/dialezing.html>. Wat zijn de verschillen tussen de Gouden Bocht in de tijd van Berckheyde en de Gouden Bocht van nu? Wat is hetzelfde gebleven?

bladzijde 40

Hugo de Groot

1. Waarom verhuisde Hugo de Groot naar het buitenland?
2. Over welke onderwerpen schreef Hugo de Groot belangrijke boeken?
3. Niet alle mensen zijn het eens met het bestuur van hun land. Soms geven mensen kritiek. Mag het bestuur deze mensen gevangen zetten? Of een boete laten betalen? Mogen mensen over alles over hun bestuur zeggen wat ze willen? Of zijn er dingen die je beter niet kunt zeggen? Leg jouw mening hierover goed uit.

bladzijde 42

De Statenbijbel

1. Waarom was er nog geen Bijbel in het Nederlands?
2. De protestanten hadden een andere mening over de Bijbel dan de katholieken. Wat was de mening van de protestanten? En wat vonden de katholieken?

3. Na de Statenbijbel zijn er nog meer Nederlandse vertalingen van de Bijbel gemaakt. De Nieuwe Bijbelvertaling is in 2004 gemaakt. Deze vertaling wordt gebruikt door katholieken en protestanten. Op de website www.voorleesbijbel.nl kun je luisteren naar de Nieuwe Bijbelvertaling. Kies bij het kopje 'Meest beluisterd' een tekst en luister daar naar. Wat vind je van de bijbeltekst? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.
4. Veel geloven hebben een boek waarin hun belangrijke teksten staan. Zoals de Bijbel of de Koran. Dit zijn vaak moeilijke boeken. Vind jij het een goed idee als gelovigen deze boeken zelf lezen? Of kunnen gelovigen beter uitleg vragen aan een geleerde, zoals een priester of imam? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 44

Rembrandt

1. Rembrandt schilderde Frans Banning Cocq en zijn mannen als nachtwacht. Wat is een nachtwacht?
2. Waarom verhuisde Rembrandt van Leiden naar Amsterdam?
3. De schilderijen van Rembrandt zijn wereldberoemd. Ken je er een paar? Zoek voorbeelden op internet. Wat vind je van de schilderijen van Rembrandt?
4. Schilderijen van Rembrandt van Rijn en Vincent van Gogh zijn belangrijk voor de Nederlandse kunst. Ze zijn veel geld waard. Er is wel eens ruzie over zulke belangrijke schilderijen. Volgens veel mensen horen de schilderijen in een Nederlands museum. Je mag ze nooit verkopen aan rijke mensen in het buitenland. Van wie zijn belangrijke schilderijen volgens jou? Van een land? Of van degene met het meeste geld?

bladzijde 46

De Atlas Major

1. Door veel te praten met matrozen wist Willem Blaeu meer van de wereld dan anderen. Waarom was dit belangrijk voor Blaeu?
2. Waarom begon Willem Blaeu zijn bedrijf in kaarten en atlassen in de stad Amsterdam?
3. Kijk naar de afbeelding van de Atlas Major in het boek. Soms wist Willem Blaeu niet precies hoe een land er uitzag. Hoe loste hij dat op? Welke delen van de wereld waren nog niet ontdekt? En van welke landen was alleen een stukje bekend?

bladzijde 48

Michiel de Ruyter

1. Waarmee heeft Michiel de Ruyter een mooi graf in de Nieuwe Kerk in Amsterdam verdiend?
2. Waarom kon Michiel de Ruyter na 1652 niet van zijn rust genieten?

3. Michiel de Ruyter werd koopman in 1632. Hij was toen pas 25 jaar. Michiel de Ruyter had toen hij 25 was al heel wat baantjes gehad. Zoek uit welke baantjes dat waren. Je kunt de informatie vinden op www.michielderuyter.com. Klik op 'De Ruyter' en dan op 'Levensloop'.
4. Voor veel Nederlanders is Michiel de Ruyter een held. Maar hij heeft ook minder goede dingen gedaan. Hij heeft mensen gedood tijdens oorlogen. Hij heeft mensen van Afrika naar Amerika gebracht om als slaaf te werken. En hij pikte schepen van andere landen in. Wat vind jij: was Michiel de Ruyter goed of fout? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 50

Christiaan Huygens

1. Waarom is Christiaan Huygens Nederlands beroemdste wetenschapper?
2. Noem twee belangrijke uitvindingen van Huygens.
3. Christiaan Huygens vond een bijzondere klok uit. Deze klok was vooral handig voor zeelieden. Vóór de uitvinding van Christiaan Huygens moesten zij een zandloper gebruiken. Hoe werkt een zandloper? Zoek zondig naar het woord zandloper op www.wikipedia.nl.

bladzijde 52

Spinoza

1. Waarom zette Spinoza onder sommige boeken wel zijn naam en onder andere boeken niet?
2. Leg uit wat een democratie is.
3. Spinoza dacht na over de vraag: 'hoe kunnen we het beste met elkaar samenleven?' Volgens Spinoza was het antwoord: 'als iedereen eerlijk kan zeggen wat hij vindt.' Wat vind jij hiervan? Kunnen we goed met elkaar samenleven als iedereen mag zeggen wat hij vindt? Of is samenleven juist moeilijk als iedereen zijn mening geeft? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 54

De slavernij

1. Waarom liet Nederland in 1863 alle slaven vrij?
2. Waar kwamen de slaven vandaan? En waar werden ze naartoe gebracht?
3. In Amsterdam staat een monument om de slavernij te herdenken. Op de website commons.wikimedia.org staat een plaatje van het monument. Typ de volgende zoektermen in op de website: slavernij monument. Kijk ook eens op picasaweb.google.com. Typ daar het volgende in: afschaffing van de slavernij in Nederland. Dan zie je een stukje van het monument. Wat stelt het monument voor? Laat het monument goed zien hoe slavernij was? Waarom wel/niet?

4. Sommige mensen vinden dat Nederland sorry moet zeggen tegen Suriname en de Antillen. Want Nederlanders hebben Afrikaanse mensen als slaaf naar Suriname en de Antillen gebracht. De Nederlandse regering wil geen sorry zeggen. Want Nederlanders die nu leven kunnen er niets aan doen dat hun voorouders slechte dingen hebben gedaan. Wat vind jij: moeten de Nederlanders sorry zeggen? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 56

Buitenhuisen

1. Waarom wilden rijke mensen in de zomer buiten de stad wonen?
2. Mensen met een buitenhuis moesten ieder jaar twee keer verhuizen. Hoe deden ze dat?
3. Sommige buitenhuizen kun je voor één dag huren. Soms kun je er ook trouwen. Zoek jouw woonplaats op de website www.trouwtarieven.nl/trouwlocaties/. Is er in jouw woonplaats een bijzondere plek waar je kunt trouwen? Is dat een buitenhuis? Zo nee, wat maakt de trouwlocatie dan bijzonder?
4. Ook nu wonen sommige mensen in de zomer op een andere plaats dan in de winter. Waar hebben mensen nu vaak een tweede huis? Waarom willen mensen in de winter in een ander gebied wonen dan in de zomer? Ken je mensen met een tweede huis? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 58

Eise Eisinga

1. Wat is een planetarium?
2. Eise Eisinga bouwde een ingewikkelde machine voor zijn planetarium. Waarom is die machine zo ingewikkeld?
3. Waarom bouwde Eise Eisinga een planetarium?
4. In het planetarium van Eise Eisinga draaien zes planeten rond de zon. Het zijn de planeten Mercurius, Venus, Aarde, Mars, Jupiter en Saturnus. Welke twee planeten waren in de tijd van Eise Eisinga nog niet ontdekt? Deze planeten kun je ook zelf aan de hemel bekijken. Een planeet ziet eruit als een heldere ster. Op www.sterrenwacht-mercurius.nl/planeten vind je informatie over de plaats van de planeten. Kijk als het donker is eens naar de hemel. Welke planeten kun je vinden?

bladzijde 60

De patriotten

1. Patriotten zijn mensen die veel van hun land houden. Hielden de tegenstanders van de patriotten dan niet van hun land? Waarom wel/niet?
2. Waardoor kwam er een einde aan de Republiek?

3. Nederlanders voelden zich in de 18e eeuw niet alleen inwoner van een stad. Of inwoner van een gewest. Ze waren trots op het hele land. Voel jij je een Nederlander? Of ben je alleen trots op jouw woonplaats of provincie? Misschien komen jij of je ouders uit een ander land. Bij welk land hoor jij dan het meest? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 62

Napoleon Bonaparte

1. In 1813 was Nederland weer vrij. Waarom wilden veel mensen dat het wetboek van Napoleon bleef bestaan?
2. Wat is een keizer? Kijk zondig nog eens naar het hoofdstuk over Karel de Grote.
3. Ga naar www.wikipedia.nl en typ in: Napoleon Bonaparte. Kijk naar de landkaart op deze website. Napoleon was de baas in de gebieden die donkerbruin gekleurd zijn. In welke landen liggen deze gebieden nu?
4. Napoleon kreeg straf toen hij door de Engelsen en Duitsers was verslagen. Want hij had met veel landen oorlog gevoerd. Napoleon zat de rest van zijn leven gevangen op een eiland. Moet een leider straf krijgen als hij oorlog heeft gevoerd? Vind je de straf van Napoleon een goede straf? Leg goed uit waarom.

bladzijde 64

Koning Willem de Eerste

1. Waarom werd België een zelfstandig land?
2. Willem werd niet Willem de Zesde genoemd, maar Willem de Eerste. Waarom was dat?
3. De Belgen wilden een eigen land. Want er waren veel verschillen tussen het noorden (wat nu Nederland is) en het zuiden (wat nu België is). De mensen hadden bijvoorbeeld een ander geloof. De meeste mensen in het noorden waren protestant. De mensen in het zuiden waren katholiek. Wat denk jij: kunnen mensen met een ander geloof in één land samenleven? Waarom wel/niet? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 66

De eerste spoorlijn

1. Leg uit waarom er door de trein veel in Nederland veranderde.
2. Waarom was de trein belangrijk voor fabrieken?
3. Een reis van Amsterdam naar Haarlem met de trekschuit duurde 3 uur. Dit is een reis van 20 kilometer.
 - Stel dat je gaat fietsen vanuit je woonplaats. In welke plaats ben je na 3 uur fietsen?
 - Stel dat je de trein neemt vanaf het station dat het dichtst bij school ligt. In welke plaats ben je na 3 uur reizen met de trein?

- Stel dat je gaat vliegen vanaf het vliegveld dat het dichtst bij school ligt. In welke plaats ben je na 3 uur vliegen?
4. In 1839 waren sommige mensen bang om de trein te nemen. Ze dachten dat ze ziek konden worden omdat de trein zo snel ging. Er zijn nog steeds voertuigen waarvoor sommige mensen bang zijn. Welke voertuigen zijn dat? Waar zijn die mensen bang voor? Snap je dat die mensen bang zijn? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 68

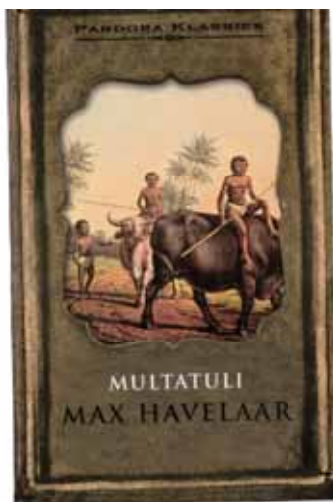
De grondwet

1. In 1815 werd de grondwet voor ons land gemaakt. Aan welke regels moesten de Nederlanders zich vóór die tijd houden?
2. Leg uit wat kiesrecht is.
3. Alle Nederlanders boven de 18 jaar mogen stemmen bij verkiezingen. Vind je 18 jaar een goede leeftijd om te mogen stemmen? En vind jij dat iedereen boven de 18 jaar mag stemmen? Mag bijvoorbeeld iemand die in de gevangenis zit stemmen? Of iemand die al heel lang in Nederland woont, maar geen Nederlands paspoort heeft? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 70

Max Havelaar

1. Wat voor werk moesten de Javanen in de kolonie Nederlands-Indië doen? Lees zonodig het hoofdstuk over Willem de Eerste: welke taak had hij aan de koloniën gegeven?
2. Waarom kwam het boek *Max Havelaar* hard aan in Nederland?
3. Nederlands-Indië was niet de enige kolonie van Nederland. Zoek uit welke koloniën Nederland nog meer had. Lees ook eens het hoofdstuk Suriname en de Antillen.
4. Indonesië is nu een zelfstandig land. Ook andere koloniën zijn zelfstandig geworden. De oude Nederlandse koloniën krijgen nog wel geld van Nederland. Want het zijn vaak arme landen. Soms bemoeit Nederland zich met het bestuur van de oude koloniën. Bijvoorbeeld als er dingen verkeerd gaan. Nederland wil dat het Nederlandse geld goed gebruikt wordt. De oude koloniën worden boos als Nederland iets over hun bestuur zegt. Het lijkt alsof Nederland nog steeds de baas speelt, vinden de oude koloniën. Wat vind jij: mag Nederland zich met het bestuur van de oude koloniën bemoeien? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 72

Einde kinderarbeid

1. Waarom hielp de Leerplichtwet mee om kinderarbeid te stoppen?
2. Waarom was het in de 19e eeuw vaak nodig dat kinderen werkten?
3. In 1900 kwam de Leerplichtwet. Daardoor moesten kinderen tot 12 jaar naar school. Na 1900 is de Leerplichtwet een paar keer veranderd. Tot welke leeftijd moeten kinderen nu naar school? Je kunt deze informatie vinden op internet.
4. Veel jongeren hebben een baantje. Bijvoorbeeld na schooltijd of in de vakantie. Sommige kinderen helpen in het bedrijf van hun ouders. Bijvoorbeeld op de boerderij. Vind jij het goed als kinderen werken? En mogen jongeren werken volgens jou? Waarom wel/niet?

bladzijde 74

Vincent van Gogh

1. De mensen vonden de schilderijen van Vincent van Gogh niet meteen mooi. Waarom niet?
2. Vincent van Gogh verkocht tijdens zijn leven maar één schilderij. Hoe kwam hij aan geld om eten te kopen?
3. Zoek op internet een schilderij van Vincent van Gogh. Wat stelt het schilderij voor? Is er veel op het schilderij te zien of juist weinig? Welke kleuren heeft Vincent van Gogh gebruikt? Vind je het schilderij mooi?
4. Vincent van Gogh was al 27 jaar toen hij wist dat hij schilder wilde worden. Dit gebeurt wel vaker. Sommige kinderen denken aan een bepaald beroep, maar worden als volwassene iets anders. Praat met drie mensen die je kent. Bijvoorbeeld je moeder, trainer of buurman. Wat wilden zij als kind worden? Naar welke school zijn zij geweest? En wat voor werk doen ze nu? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 76

Aletta Jacobs

1. Waarom vond Aletta Jacobs voorbehoedsmiddelen voor vrouwen belangrijk?
2. Waarom schreef Aletta Jacobs een brief aan de minister-president?
3. In Nederland is het gewoon dat jongens én meisjes naar school gaan. Er zijn ook landen waar meisjes niet naar school gaan. Zoek een voorbeeld van een land waar veel meisjes thuisblijven. Waarom is het belangrijk dat jongens én meisjes naar school gaan?
4. In de tijd van Aletta Jacobs werkten veel vrouwen in winkels. Er zijn nog steeds beroepen waarin veel vrouwen werken. Welke beroepen zijn dat? En in welke beroepen werken juist veel mannen? Wat vind je ervan dat mannen en vrouwen vaak ander werk doen?

bladzijde 78

Eerste Wereldoorlog

1. Waarom raakten veel Nederlanders hun werk kwijt?
2. Nederland was neutraal in de Eerste Wereldoorlog. Wat betekent neutraal?
3. De soldaten vochten vanuit loopgraven. Dit waren een soort grachten die ze in de grond hadden gegraven. Zoek op internet plaatjes van deze loopgraven. Kun je je voorstellen dat duizenden mannen in de loopgraven moesten leven? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 80

De Stijl

1. Dick Bruna tekende het figuurtje Nijntje. In het werk van Dick Bruna zie je sommige regels van de Stijl terug. Kijk maar eens op www.nijntje.nl. Leg uit welke regels van de Stijl Dick Bruna gebruikte.
2. Wat is harmonie?
3. De schilder Piet Mondriaan hoorde ook bij de Stijl. Kijk op de website <http://dardel.info/museum/Museum5.html>. Eén van de plaatjes is een schilderij van Piet Mondriaan. Leg uit welke regels van de Stijl Piet Mondriaan voor dit schilderij gebruikte.
4. De kunstenaars van de Stijl vonden het belangrijk dat dingen er mooi uitzagen. Zoals de stoel van Rietveld. Het was niet zo belangrijk of de stoel handig was. Of lekker zat. Stel dat jij iets koopt, zoals meubels of kleding. Waar let jij dan op? Moet het er mooi uitzien? En in de mode zijn? Of moet het ook handig zijn en lekker zitten?

bladzijde 82

De crisisjaren

1. Het ging slecht met de economie in de Verenigde Staten en Duitsland. Waarom had Nederland daar last van?
2. Minister-president Colijn en de socialisten hadden ruzie over de crisis. Wat wilden de socialisten? En wat vond minister-president Colijn?
3. Soms moest een werkloze werk voor de regering doen. Overall in Nederland moesten werklozen parken en kanalen aanleggen. Werken voor de regering werd werkverschaffing genoemd. Op de website <http://nl.wikipedia.org/wiki/Werkverschaffing> staan voorbeelden van dit soort werk. Je vindt ze onder het kopje 'Voorbeelden van werkverschaffingsprojecten'. Is er in die tijd iets in de buurt van jouw woonplaats aangelegd? Bestaat dat nu nog?
4. Kijk nog eens naar de antwoorden bij vraag 2. Wat vind jij: moet een regering alles doen om werklozen aan een baan te helpen? Of moet de regering zuinig zijn als het slecht gaat met de economie? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 84

Tweede Wereldoorlog

1. Waarom moesten Nederlandse mannen in Duitse fabrieken werken?
2. Wat zijn nazi's?
3. Ieder jaar op 4 mei denkt Nederland terug aan de Tweede Wereldoorlog. Op 5 mei vieren we de bevrijding van Nederland. Wat gebeurt er bij de herdenking op 4 mei? En hoe vieren we de bevrijding op 5 mei? Je kunt deze informatie vinden op internet.
4. De Tweede Wereldoorlog is al meer dan zestig jaar voorbij. Veel mensen die de oorlog hebben meegemaakt zijn nu dood. Sommige mensen vinden de herdenking op 4 mei daarom niet meer nodig. Wat vind jij: moeten we de Tweede Wereldoorlog blijven herdenken? En de bevrijding blijven vieren? Waarom wel/niet?

bladzijde 86

Anne Frank

1. Waarom moest de familie Frank naar een Duits gevangenenkamp?
2. Wat was het Achterhuis in de tijd van de familie Frank? Wat is het Achterhuis nu? Kijk ook eens op annefrank.org.
3. Over het leven van Anne Frank zijn veel films gemaakt. Bekijk eens een stukje uit een film over Anne Frank. Wat deed Anne Frank de hele dag in het Achterhuis? Zou jij ook zo kunnen leven? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 88

Indonesië

1. Waarom begon Nederland in 1945 een oorlog in Indonesië?
2. In 2005 vierden de Indonesiërs dat ze 60 jaar vrij waren. De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken kwam ook naar de viering. Waarom was het voor Indonesië belangrijk dat de minister naar de viering kwam?
3. Indonesië was niet het enige land dat na de oorlog zelfstandig werd. Andere landen wilden ook graag vrij zijn. Bijvoorbeeld India, Marokko en Suriname. Op deze website kun je iets lezen over de onafhankelijkheid van Marokko: http://www.verzetsmuseum.org/kinderen/nl/digitale_expo/marokko_en_wo2,onafhankelijkheid. Welk land was er vóór de Tweede Wereldoorlog de baas in Marokko? Wanneer werd Marokko zelfstandig? Hoe heet de feestdag waarop de Marokkanen vieren dat ze zelfstandig zijn geworden?
4. De Nederlandse minister zei tijdens de 60-jarige viering sorry tegen Indonesië. Omdat Nederland 60 jaar geleden oorlog met Indonesië had gevoerd. Vind je het goed dat Nederland excuses heeft aangeboden? Is het nodig om sorry te zeggen als iets 60 jaar geleden is gebeurd? Leg goed uit waarom je dit vindt.

bladzijde 90

Willem Drees

1. Wat is AOW precies?
2. Willem Drees werd ook wel Vadertje Drees genoemd. Waarom denk je dat mensen hem zo noemden?
3. Nu krijgen mensen AOW als ze 65 jaar zijn. De regering wil dat dat gaat veranderen. Ze wil dat mensen pas vanaf 67 jaar AOW krijgen. Wat vind jij? Moeten mensen vanaf 65 jaar AOW moeten krijgen? Of pas later?

bladzijde 92

De watersnoodramp

1. In 1953 stroomde zeewater ons land in. Hoe kon dat gebeuren?
2. Hoe beschermt Nederland zich nu tegen het water? Noem 3 voorbeelden.
3. Wat weten mensen in jouw omgeving nog van de watersnoodramp? Vraag aan een ouder iemand of hij of zij je hierover wil vertellen. Schrijf daarna zijn of haar verhaal op.
4. De slachtoffers van de watersnoodramp hebben veel hulp gekregen. Vind je dat je mensen na zo'n soort ramp moet helpen? Wat voor hulp zou jij geven? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 94

De televisie

1. Vroeger keken mensen vaak samen naar de televisie. Nu kijken mensen minder vaak samen. Hoe komt dat?
2. Waarom moesten mensen wennen aan de eerste televisies? Kun je je dat voorstellen? Heb jij ooit aan een apparaat moeten wennen?
3. Tot 1968 was er maar een televisiezender. Hoeveel Nederlandse televisiezenders zijn er nu (denk ook aan digitale televisie)?
4. Vroeger dachten sommige mensen dat televisiekijken slecht voor je gezondheid was. Wat vind jij daarvan? Denk je dat televisiekijken slecht voor je gezondheid is? Of juist niet? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 96

Haven van Rotterdam

1. Waarom is de haven van Rotterdam zo belangrijk voor Nederland?
2. In Rotterdam staat het havenziekenhuis. In dit ziekenhuis kun je terecht als je een tropische ziekte hebt. Waarom komen juist in Rotterdam veel tropische ziektes voor?
3. Zoek de haven van Rotterdam op met het programma Google Earth. Is de haven groter of kleiner dan je had gedacht?

bladzijde 98

Annie M.G. Schmidt

1. Annie M.G. Schmidt heeft veel geschreven. Met welk boek werd ze het beroemdst?
2. Annie M.G. Schmidt schreef ook hoorspelen. Wat is een hoorspel? Waarom luisterden mensen in die tijd vaak naar een hoorspel?
3. Annie M.G. Schmidt vond dat Nederlanders bij een eigen groepje willen horen. En dat ze vreemden daar liever buiten houden. Begrijp je wat Annie M.G. Schmidt daarmee bedoelde? Praat hierover met je klasgenoten / andere cursisten.
4. Ga naar de bibliotheek en zoek naar alle boeken die Annie M.G. Schmidt heeft geschreven. Hoeveel boeken kun je vinden? Is er een boek bij dat je zou willen lezen?

bladzijde 100

Suriname en Antillen

1. Wat veranderde er na de Tweede Wereldoorlog in Suriname en de Nederlandse Antillen?
2. Rond 1975 vertrokken ongeveer 130.000 Surinamers naar Nederland. Ze kwamen in ons land wonen. Waarom denk je dat sommige Surinamers liever in Nederland wilden wonen?
3. Er wonen nu veel mensen uit Suriname in Nederland. Dat merk je bijvoorbeeld aan Surinaamse restaurants. Kun je iets noemen dat Surinaams is?
4. Waar zou jij liever wonen: in Suriname of Nederland? Waarom?

bladzijde 102

Srebrenica

1. Wat zijn vredessoldaten?
2. De Nederlandse vredessoldaten waren in 1993 in Srebrenica. Ze moesten de moslims in Srebrenica beschermen. Toch werden er toen 7000 moslimmannen vermoord. Hoe kon dat gebeuren?
3. Vind jij dat Nederland zich moet schamen voor de moorden in Srebrenica? Waarom wel/niet? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.
4. Zoek op de kaart op waar Srebrenica ligt. Ligt deze plek verder weg dan je had gedacht? Of juist dichterbij?

bladzijde 104

Multicultureel land

1. Waarom is Nederland een multicultureel land?
2. Vanaf 1960 kwamen er veel buitenlandse mannen in Nederland werken. Ze kwamen vooral uit Italië, Spanje, Joegoslavië, Turkije en Marokko. Waarom werden deze mannen gastarbeiders genoemd?

3. Waaraan kun je bij jou in de buurt zien dat Nederland multicultureel is? Zie je bijvoorbeeld mensen uit verschillende culturen op straat? Of hoor je wel eens muziek uit een ander land? Maak een wandeling door jouw buurt. En schrijf vijf voorbeelden op.
4. Soms begrijpen mensen uit verschillende culturen elkaar niet goed. Bedenk samen met je klasgenoten / andere cursisten hoe mensen uit verschillende culturen elkaar beter kunnen begrijpen. Moeten ze vaker samen praten? Of moeten ze samen feestvieren? Of samen koken? Verzin vijf dingen.

bladzijde 106

De gasbel

1. Waarom is aardgas zo belangrijk voor Nederland?
2. Iedereen in Nederland gebruikt aardgas. Waarvoor gebruik jij aardgas? Noem zoveel mogelijk dingen op.
3. De voorraad gas raakt langzaam op. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we minder aardgas gebruiken?
4. De N.A.M. wil in de Waddenzee boren naar aardgas. Maar sommige mensen vinden dit slecht voor het milieu. Wat vind jij belangrijker: aardgas of het milieu? Waarom? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten.

bladzijde 108

Europa

1. In 1952 gingen verschillende landen in Europa samenwerken. Waarom deden ze dat?
2. Sinds 2002 kun je in Nederland met de euro betalen. Weet je nog wat een euro in guldens waard is? Zoek anders eens op internet. Bijvoorbeeld op www.europasite.net/euro.htm.
3. Zoek uit hoe de vlag van Europa eruitziet. Vind je deze vlag passen bij Europa? Of juist niet? Maak zelf ook een tekening voor op de vlag van Europa. Leg aan je klasgenoten / andere cursisten uit waarom je dit een goede tekening vindt voor op de Europese vlag.
4. Voel jij je Europeaan? Waarom wel? Of waarom juist niet? Praat erover met je klasgenoten / andere cursisten

